

MILAN KLOBAS

SJEĆANJE NA ANTU VRBANA – POLITKOMESARA 3. BATALJONA 1. ISTARSKE BRIGADE »VLADIMIR GORTAN«

Milan Klobas
Rijeka

UDK: 940.53/.54 (497.13): 929 A. Vrban
Izvorni znanstveni članak
Ur.: 1988-01-12

Ante Vrban – Senjanin – bio je istaknuti komunist i politički rukovodilac u narodnooslobodilačkom ratu. Sjećanja u ovom članku obuhvaćaju kratak opis njegova života i opsežan prikaz njegove pogibije u napadu na jedan vlak s neprijateljskim vojnicima. Nakon njegove smrti 3. bataljon 1. istarske brigade »Vladimir Gortan« dobio je ime: Treći omladinski udarni bataljon »Ante Vrban«.

I ove godine obilježavamo značajne obljetnice i događaje iz narodnooslobodilačkog rata, koji su se zbili prije 40 godina u dane kada su se naši narodi i narodnosti u uvjetima nadčovječanskih patnji, odricanja i velikih žrtava borili protiv okupatora i domaćih izdajica za slobodu, novi i napredniji društveni poredak. U toj općenarodnoj oružanoj borbi mnogi su sinovi i kćeri, revolucionari i rodoljubi, hrabri borci i odani članovi Komunističke partije dali svoje živote za slobodu, bolji život i sretniju budućnost naših naroda i narodnosti. Zato je naša dužnost da se onih najhrabrijih prisjetimo i koju riječ o njima napišemo.

Jedan od takvih sinova, komunist i partijsko-politički rukovodilac u NOB bio je i Ante Vrban, koji je izrastao iz skojevskih redova revolucionarnog Sušaka i dao svoj život u borbi protiv okupatora koji je bio okupirao njegov voljeni grad.

Nalazeći se na dužnosti politkomesara 3. bataljona 1. istarske brigade »Vladimir Gortan«, 13. travnja 1944. u jurišu na neprijatelja u selu Marinici pogođen je mitraljeskim rafalom i u teškom stanju prenesen u partizansku bolnicu, gdje je poslije svih napora da mu se spasi život nekoliko dana podlegao teškim ranama. O ranjavanju i smrti politkomesara 3. bataljona druga Vrbana brzo se saznalo u cijeloj Gortanovoj brigadi. Nismo mogli vjerovati da ga više neće biti među nama. Vijest

da je podlegao ranama najviše je pogodila borce njegova bataljona, koji su doista cijenili i voljeli svoga hrabrog komesara.

Ante Vrban rodio se 19. listopada 1924. u Senju. Još je bio malen kada su njegovi roditelji odselili iz Senja i nastanili se na Sušaku. Ante se školovao i rastao na Sušaku, a poslije osnovne škole završio je i pomorsku školu. Iako je zanimanje pomorca bilo privlačno, ipak je Ante više volio ostati među svojim, u krugu svojih prijatelja u svom Sušaku.

Zaljubljen u sport, posebno u nogomet, postao je član nogometnog kluba »Ori-jent«. Kao svjestan i napredno orijentiran omladinac, koji je već prihvatio revolucionarne ideje i borbu radničke klase u NOP, on u ožujku 1942. postaje članom SKOJ-a i od samog početka aktivno sudjelovao u nizu akcija koje su sušački skojevci izvodili u borbi protiv talijanskih okupatora i domaćih izdajica.

3. svibnja 1943. s grupom omladinaca odlazi iz Sušaka u Drežnicu i postaje borac 13. primorsko-goranske divizije. Nakon kraćeg vremena postavljen je za vodnog delegata, zatim postaje zamjenik polit-komesara čete, politkomesar čete i zamjenik politkomesara bataljona. Sudjelovao je u niz borbi širom Like u Gackoj dolini, na Kapeli, u Krivom Putu, kod Senja, Crikvenice, itd. Iskazao se kao besprije-korno hrabar u mnogim okršajima, što mu je omogućilo da stekne veliko borbeno iskustvo, a uz to i veliko povjerenje i autoritet kao partijsko-politički rukovodilac, ne samo kod drugova u bataljonu nego i u brigadi.

U siječnju 1944. Štab 13. primorsko-goranske divizije s još nekoliko drugova komandira i politkomesara, odabranih kadrova za ispomoć jedinicama u Istri, upućuje ga u Operativni štab za Istru, gdje je raspoređen za zamjenika politkomesara 3. istarskog partizanskog bataljona. Nekoliko dana prije formiranja ovog bataljona Ante se nalazio u 4. istarskoj partizanskoj »kraškoj« četi – tu smo se i upoznali.

Sjećam se kada je 3. istarski partizanski bataljon 18. 1. 1944. u selu Trstenik na Krasu polagao zakletvu, dok je Ante kao zamjenik politkomesara bataljona ozbiljno i odrešito čitao zakletvu, koju su borci za njim ponavljali. Čim je polaganje zakletve završeno, uz osmijeh njemu svojstven rekao je: »Drugovi, bit će borben«. Iako se nismo dugo poznavali, prišli smo jedan drugome i zagrlili se. Ono što je Ante rekao doista se i obistinilo već slijedećih dana. Bataljon je krenuo iz borbe u borbu širom zapadne Istre, gdje se Ante stalno isticao. To mu je konačno bila i dužnost kao partijsko-političkom rukovodiocu. Partijci i skojevci uvijek su bili prvi i služili za primjer, drugačije nije moglo ni biti, jer da tako nije bilo ne bi ni bili skojevci i članovi Partije. A to je Ante dobro shvatio i dobro znao jer je jedino kao takav mogao biti zamjenik politkomesara, koji je ujedno bio i partijski sekretar.

Budući da sam bio komandir 1. čete 3. bataljona, često je volio doći u moju četvu, a u nekoliko borbenih akcija i skupa smo jurišali. Još mi je uvijek u svježem sjećanju kako smo u grupi bombaša zajedno jurišali pri napadu na vlak pun neprijateljskih vojnika kod Rakitovca 4. veljače 1944. U toj su akciji okupatoru naneseni veliki gubici, preko 200 neprijateljskih vojnika izbačeno je iz stroja, dok je oko desetak zarobljeno, o kojoj akciji je bio obaviješten i Vrhovni štab NOV i POJ, a vjerojatno i drug Tito. Poslije ove akcije, nakon nekoliko dana, bataljon se ponovno nalazio u zasjedi na pruzi Trst-Pula u blizini Roča. Vlak nije naišao, već smo izgubili svaku nadu uslijed dugog čekanja. Misleći da toga dana vlak neće naići ovog prugom, ko-

mandant bataljona naredio je da se čete koje su bile u zasjedi povuku. Čim su se čete digle — krenule i izdvojile se od položaja oko 1,5 kilometara, čuo se zvižduk lokomotive od pravca Trsta. Ante Vrbani zgrabi »šarac« borcu s ramena i potrči u pravcu pruge uz povik: »Za mnom!«. Kako je bio položaj znatno iznad pruge, raspalio je »šarcem« po lokomotivi, uslijed čega je strojovođa ubrzao vožnju, tako da je kompozicija velikom brzinom naletjela na razdvojene tračnice, što je prouzrokovalo iskliznuće lokomotive i skoro cijele kompozicije. Okupator je pretrpio velike gubitke u ljudstvu i nanesene su mu velike materijalne štete. Drug je Ante opet smijući se rekao: »Rekao sam, bit će borbe«, i dodao: »Ipak naše čekanje i nije bilo uzaludno.« Bataljon je redao uspjeh za uspjehom, i kao jedan od najboljih bataljona 1. travnja ušao u sastav 1. istarske brigade »Vladimir Gortan«, dok je Ante Vrbani toga dana, kao dotadašnji zamjenik politkomesara postavljen za politkomesara ovog bataljona. To je doista i zaslužio. Toga sam ga dana i zadnji put vidio, jer sam otišao na drugu dužnost izvan sastava bataljona. Na rastanku rekao sam mu između ostalog, da se bez potrebe ne izlaže jer da će poginuti ne bude li oprezniji. Rekao mi je: »Ne brini družkane, bit će sve u redu«.

Pošto je 1. brigada »Vladimir Gortan« iz svečanog stroja s Učke krenula u napad 5. travnja na neprijateljski garnizon Lupoglav, 3. bataljon brigade dobio je častan zadatak da prvo borbeno krštenje brigade obilježi napadom na taj neprijateljski garnizon, dok su se 1. i 2. bataljon nalazili na borbenom osiguranju sprečavajući pridolazak neprijateljskog pojačanja od pravca Buzeta i Pazina. Ante se opet našao s 1. četom i jurišao na neprijateljske bunkere s istočne strane i zadavao udarce mrskom okupatoru. Tamo gdje se Ante nalazio, uspjeh nije izostao.

I tako poslije bezbroj borbi i okršaja prvih dana travnja dospio je bataljon u područje sela Studena, Zidarje, Klana.

Kad je stigla obavijest da se neprijatelj jačim snagama kreće od pravca Rijeke u pravcu Klane, Štab 1. brigade »Vladimir Gortan« odlučio je spriječiti prodor neprijatelja u tom pravcu, te je zapovijedio bataljonu da započne djelovati potjera neprijatelja u pravcu Rijeke. Treći je bataljon krenuo. Na čelu bataljonskog rasporeda, kao i obično, nalazio se i komesar bataljona. Snažnim naletom bataljona neprijatelj je odbačen iz Marčelja i potisnut u pravcu Viškova. Prihvaćen sistemom svoje obrane u rajonu sela Marinići koja se sastojala od niza zaposjednutih i utvrđenih vatrenih točaka, neprijatelj je dalje nastupanje 3. bataljona zaustavio, ali usprkos tome bataljon nije posustao. Pristupilo se uništavanju neprijatelja bliskom borbom. U namjeri da s grupom boraca uništi neprijateljski bunker, što do tada nije uspjela jedna grupa boraca, komesar Vrbani ocijenio je da treba pretrčati preko puta na drugu stranu, a to je za njega bilo kobno. Rafal iz neprijateljskog bunkera zahvatio ga je po sredini tijela. Pogoden je s nekoliko metaka, učinio je još nekoliko koraka do obližnjeg zaklona, gdje je obležao teško ranjen. Borci koji su zajedno s njime jurišali na neprijatelja priskočili su mu u pomoć, i tada je jedan od tih boraca poginuo, dok je jedan ranjen, ali i unatoč velikom riziku i žrtvama teško ranjenog komesara uspjeli su izvući ispod vatre do sigurnijeg zaklona, gdje su pritekli u pomoć i drugarice iz SKOJ-a i iz organizacije AFŽ koje su ranjenima pružile pomoć. Tu je stigao i komandant bataljona Zvonko Kukuljan, kome je Ante, još uvijek pri svijesti rekao: »Zvonko, sa mnom je gotovo, samo mi je žao što ih nismo otjerali u Rijeku«.

Drugovi su žurili i još uvijek pod neprijateljskim rafalima prenijeli svoga teško

ranjenog komesara u najbližu partizansku bolnicu sjeveroistočno od Klane ispod planine Obruč. Sve što se u tadašnjim uvjetima moglo učiniti da se hrabrom i voljenom komesaru i prekaljenom komunisti spasi život, učinjeno je. Ali Ante Vrban nije mogao teškim ranama odoljeti. Nakon nekoliko dana (23. IV 1944.) pokopan je na partizanskom groblju kraj partizanske bolnice. Poslije oslobođenja njegovi su posmrtni ostaci prenijeti na Sušačko groblje.

Ante Vrban bio je oličenje neustrašivog borca i odanog komunista, omiljen drug i prijatelj. Bio je uvijek, pa i u najtežim trenucima, vedrog duha i pun optimizma. Kao partijsko-politički rukovodilac ne samo da je tumačio revolucionarnu liniju Komunističke partije i ciljeve naše NOB nego je sve to dokazivao vlastitom praksom i vlastitim primjerom.

Od dosta sam drugova poslije rata čuo da je drug Ante doista bio pravi heroj, iako mu takvo priznanje nije dodijeljeno. Da je doista bio hrabar i u svakom pogledu primjeren, govori i činjenica da je bataljon kome je on bio komesar, poslije njegove pogibije (Naredbom br. 42 Operativnog štaba za Istru od 15. IV 1944. na prijedlog 1. brigade »Vladimir Gortan«, a na inicijativu boraca bataljona) 3. bataljon 1. brigade »Vladimir Gortan« dobio naziv »Treći omladinski udarni bataljon Ante Vrbana«.

Borci bataljona ponosili su se što je njihov bataljon dobio ime svog poginulog komesara, koji je svojom hrabrošću pridonio da je njihov bataljon proglašen udarnim, što je predstavljalo najviše moguće priznanje kojim su proglašavane jedinice NOV kao jedinice najvećih borbenih vrijednosti.

Zusammenfassung

Ante Vrban – aus Senj – war ein hervorragender Kommunist und politischer Leiter im Volksbefreiungskrieg.

Die Erinnerungen in diesem Artikel umfassen kurze Beschreibung seinen Lebens und umfangreiche Darstellung seinen Untergangs im Anfall an einen Zug mit feindlichen Soldaten. Nach seinem Tod, das 3. Bataillon der 1. istrianischen Brigade »Vladimir Gortan« bekam den Name: Das dritte Jugendstossbataillon »Ante Vrbana«.